

Respons

Kosovo: Blodhevn

- Blodhevntradisjon
- Kildesituasjonen
- Utbredelse og omfang
- Kvinner og barn
- Megling og forsoning
- Lovgivning og straff
- Beskyttelse

Blodhevn – tradisjoner

Blodhevn anvendes for å forsvare eller gjenetablere ære. Blodhevn er en del av tradisjonell albansk sedvanerett, kanun. Den albanske betegnelsen på blodhevn er *gjakmarrja*. Kanun ble kodifisert av Lekë Dukagjinit på 1500-tallet og nedtegnet i begynnelsen av forrige århundre av Gjeçovi.¹ Æresbegrepet er sentralt i kanun. Angrep på ære innebærer en forpliktelse til å gjenetablere ære (Pratt 2013, s. 2-4). Dersom en manns ære er blitt dypt fornærmet, har han og hans familie rett til å drepe personen som fornærmet ham. Etter et slikt drap har offerets familie rett til å drepe et mannlig medlem av gjerningsmannens familie, og således settes det i gang et mønster av gjengjeldelsesdrap mellom familiene. Kanun tillater ikke drap på kvinner og barn (Mangalakova 2004, s. 2). Årsakene til en blodhevnkonflikt er svært ulike, og kan inkludere eiendomskonflikter og familieforhold (IRB 2013).

Blodhevntradisjonene forbyr å drepe en person i vedkommendes eget hjem. Enkelte menn har derfor isolert seg for på den måten å unngå fare. Blodhevn kan bli midlertidig suspendert,

¹ Det finnes ulike kodifiseringer av kanun. Lekë Dukagjinit er den mest utbredte og kjente.

dersom offerets familie innvilger drapsmannens familie et løfte, *besa*, om at gjengjeldelse ikke vil finne sted i et fastsatt tidsrom² (Clark 2000, s. 60).

Det er ulik kjennskap til, tolkning og anvendelse av kanun blant etniske albanere i Kosovo i dag. En kosovoalbansk antropolog skriver følgende:

Most Albanians have not read Gjeçovi's codification, although a copy can be found in most homes. Experiences of adjudication through kanun codes and rules are varied and their understanding is diverse if not conflicting (Luci 2014, s. 99).

Kildesituasjonen

Informasjon om blodhevn i dagens Kosovo er, så langt Landinfo har kunnet bringe på det rene, relativt begrenset. Landinfo har i det følgende i stor grad basert seg på informasjon som fremkommer i rapporten *Kosovo: Blood Feuds and availability of state protection (2010-2013)*, utarbeidet av *Immigration and Refugee Board of Canada* (IRB 2013). Landinfos har ikke funnet ny vesentlig informasjon om blodhevn i Kosovo, skrevet etter at IRBs rapport ble utgitt.

Utbredelse og omfang

Både Ombudsmannen og NGO-en Partners-Kosova³ (gjengitt i IRB 2013) har opplyst at det ikke har vært rapportert om blodhevntradisjon blant andre etniske grupper enn etniske albanere i Kosovo, og det er ikke kjent at tradisjonen forekommer i interetniske sammenhenger.

Partners-Kosova har (gjengitt i IRB 2013) oppgitt at blodhevn er mer utbredt på landsbygda enn i bystrøk og mer i vestlige deler av Kosovo enn i andre områder. Ombudsmannen (2012, s. 27) skrev i sin årsrapport for 2011 at det fortsatt finnes flere områder i Kosovo hvor det bor isolerte familier grunnet blodhevn. Kaltcheva (2009) har vist hvordan enkelte blodhevnkonflikter har vært nært knyttet til konflikter mellom klaner og ulike politiske lederskap.

Omfanget av blodhevn i Kosovo var før 1990-tallet langt større enn i dag. På begynnelsen av 1990-tallet ble det gjennomført en kampanje, med massemobiliseringer og husbesøk, for å bilegge pågående blodhevnsaker i det som ble trukket frem som kampen om enhet, frihet og kosovoalbanernes fremtid (Clark 2000, s. 60-64; Mangalakova 2004, s. 10).⁴ Det foreligger ulike opplysninger om antallet saker som ble forsont. Ifølge historikeren Pirraku (gjengitt i Luci 2014, s. 101) gjaldt det i alt 2 952 saker. Clark (2000, s. 63) oppgir ca. 2 200 saker, mens Mangalakova (2004, s. 10) oppgir omkring 1 200 saker. Ifølge Mangalakova (2004, s. 11) var det få blodhevndrap under krigen fra 1998 til 1999. I perioden fra 1999 til 2003 skal det ifølge opplysninger fra *Council for the Defence of Human Rights and Freedoms* (gjengitt i Bytyci 2005) ha vært rundt 40 drap knyttet til blodhevntradisjonen.

² Mangalakova (2004, s. 12) oppgir at et slikt løfte kan gjelde fra en uke og opptil seks måneder. Men en representant for NGO-en Partners-Kosova (gjengitt i IBR 2013) opplyste at et løfte, *besa*, også er gitt for bare noen timer.

³ Partners-Kosova Centre for Conflict Management. Denne organisasjonen har tidligere meglet i blodhevnsaker. Organisasjonen synes nå ikke lenger selv direkte involvert i megling (Partners-Kosova, e-post 13. mars 2015).

⁴ Luci (2014) gir i sitt doktorgradsarbeid en inngående vurdering om hvordan denne forsoningen kan forstås og hva den innebar.

Respons Kosovo: Blodhevn

Så langt Landinfo er kjent med, finnes det ingen statistikk over blodhevn i Kosovo. Dette gjør det vanskelig å gi et bilde av omfanget av blodhevn i dag. Informasjonen om omfanget av blodhevn er i stor grad anekdotisk. Ombudsmannen og Partners-Kosova (gjengitt i IRB 2013) mener at antallet blodhevndrap ikke har økt i perioden 2010-2013. En representant for Partners-Kosova mente at blodhevn ikke var noe stort problem i perioden 2010-2013; han var kjent med to eller tre slike saker. En historieprofessor ved et universitet i Indiana i USA, som har skrevet om albansk historie inkludert blodhevn i Albania og Kosovo (gjengitt i IRB 2013), var kjent med minst ti blodhevnsaker i Kosovo mellom 2010 og 2013. Han mente på bakgrunn av medieoppslag at antall blodhevnsaker var «litt» økende de siste årene.

Landinfo tok under arbeidet med denne responsen kontakt med NGO-en Partners-Kosova og antropologen Nita Luci for om mulig å få utdypet og oppdatert den informasjonen som foreligger fra åpne kilder om omfanget av blodhevn i Kosovo. Partners-Kosova (e-post 13. mars 2015) skal ha vært i kontakt med tradisjonelle meglere, men disse meglerne har ikke kunnet oppgi noe eksakt tall for antall pågående blodhevnsaker i Kosovo. En av de mest aktive meglerne fra Prizren-regionen skal ha opplyst at det de siste fem årene «veldig sjeldent» har vært blodhevnsaker i Kosovo. Partners-Kosova formidlet videre informasjon fra en tradisjonell megler, gjengitt i en albansk avis i desember 2014. Megleren skal ha opplyst at noen konflikter ble bilagt i 2013-2014, blant annet en i Gjakovë/Djakovica, to i Mitrovicë/Mitrovica og tre i Prizren-regionen. Partners-Kosova mente at antallet blodhevndrap har minket de seneste årene. Nita Luci (e-post 17. desember 2014) skrev på sin side at hennes inntrykk er at antall blodhevndrap i Kosovo er stabilt, men at antallet som sådan er lavt.

Kvinner og barn

Center for Social Welfare (CSW) opplyste til Landinfo (møte i Pristina, mars 2014) at de kjente til to/tre familier i Pristina som var involvert i blodhevntradisjonen. Barna i disse familiene var ikke isolert, men gikk på skolen. CSW var for øvrig ikke kjent med at barn og kvinner var ofre for blodhevn i Kosovo.

Partners-Kosova (e-post 13. mars 2015) mente at det er lenge siden personer, herunder barn, har vært isolert grunnet en pågående blodhevnkonflikt i Kosovo. Organisasjonen opplyste videre at kvinner veldig sjeldent blir ofre for blodhevn. De mener at dette ikke har forekommet i Kosovo, men dog i Albania. Partners-Kosova opplyste for øvrig at en gutt under 18 år skal ha blitt offer for blodhevn for ett år siden. Denne informasjonen blir ikke utdypet.

Nita Luci (e-post 17. desember 2014) mente at kvinner kan bli ofre i en blodhevn, men at slike drap ikke har skjedd med den intensjonen å gjenopprette ære. Luci mente for øvrig at gutter under 18 år har blitt ofre for blodhevn, selv om hun ikke ga eksempler på dette.

Megling og forsoning

Partners-Kosova (gjengitt i IRB 2013) har opplyst at forsoning av blodhevnkonflikter ofte involverer megling ved hjelp av en tredjepart. Mangalakova (2004, s. 11-12) har indikert at meglerrollen i enkelte familier ofte blir overført fra far til sønn, og at hver landsby har et meglerråd. Partners-Kosova (gjengitt i IRB 2013) har opplyst at en megler også kan være en utenforstående, som en professor eller intellektuell, eller en representant for en organisasjon. Ved moderne megling besøker megleren begge familiene, saken blir diskutert, og megleren

forsøker å oppnå enighet om at blodhevnkonflikten kan bilegges. Ved tradisjonell megling diskuterer landsbyens meglerråd saken og legger frem et løsningsforslag. Av og til involverer meglingen også imamen, borgermesteren eller andre borgere som vil be offerets familie om å tilgi den andre familien. Noen meglinger medfører rask bileggelse av konflikten, mens andre meglinger kan ta lang tid.⁵ Ombudsmannen har (gjengitt i IRB 2013) opplyst at institusjonen har meglet i to blodhevnkonflikter mellom 2010 til 2013.

Lovgivning og straff

Blodhevn er ikke eksplisitt nevnt i Kosovos straffelov. Artikkel 178 hjemler minimum fem års fengsel for drap, mens artikkel 179 hjemler en minimumsstraff på ti år for grovt drap (*aggravated murder*), herunder blant annet drap grunnet samvittighetsløs hevn (*unscrupulous revenge*) (Kosovos straffelov 2012). Trusler om drap er ifølge Kosovos straffelov (2012, artikkel 185 andre ledd) straffbart med en strafferamme med bøter eller fengsel opptil ett år, mens trakassering som innebærer at en person har rimelig grunn til å frykte død, skade på person med mer, har en strafferamme med bøter og fengsel opptil tre år (Kosovos straffelov 2012, artikkel 186).

Representanten for Partners-Kosovo (gjengitt i IRB 2013) mente at straffeutmålingen for blodhevndrap har vært på mellom 15 og 25 år. En talsmann for Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) har (gjengitt i IRB 2013) opplyst at blodhevn har blitt ansett som et grovt drap når domstolene har utmålt straff.

Beskyttelse

Partners-Kosova (gjengitt i IRB 2013) har opplyst at det ikke finnes noen institusjoner, statlige program eller statlig beskyttelse for personer som er involvert i blodhevn. En representant for Partners-Kosova (gjengitt i IRB 2013) opplyste at en person som føler seg truet av blodhevn, kan henvende seg til politiet, og politiet kan patruljere området oftere. Men det finnes ingen beskyttende varetekt (*protective custody*), og politiet vil ikke være i stand til å gi beskyttelse 24 timer i døgnet. Den tidligere nevnte amerikanske professoren (gjengitt i IRB 2013) mente at til tross for at politiet har et ganske godt rykte, vil de ofte ikke ønske å bli involvert i blodhevnsaker grunnet sin personlige sikkerhet. Han mente for øvrig at politiet ikke er særlig effektive med å gi beskyttelse til personer som er i isolasjon grunnet blodhevn. Derimot mente han at politiet vil handle når voldshandlingen har funnet sted, og at politiet generelt behandler blodhevndrap som andre drap. Representanten for Partners-Kosovo (gjengitt i IRB 2013) mente på sin side at politiet fulgte opp blodhevnsaker særlig grundig for å statuere et eksempel.

Ombudsmannen (2013, s. 28) var i sin årsrapport for 2012 svært kritisk til oppfølgingen av blodhevnsakene hos politi- og rettsvesen.⁶

⁵ Partners-Kosova (u.å.) har lagt ut et dokument som viser hvordan en megling har foregått. Dette dokumentet kan gjenfinnes her: <http://www.partnersglobal.org/network/kosovo/Kosovo%20Mediation%20Case%20Study%201.pdf/view> [lastet ned 16. mars 2015].

⁶ I Ombudsmannens årsrapport for 2013 nevnes blodhevn bare kort en gang uten noen nærmere redegjørelse for fenomenet (Ombudsmannen 2014, s. 40).

The Ombudsperson considers as unacceptable that the innocent people, who unjustly are “drawn in blood”, unexpectedly are forced to split from the society as well as their life, being deprived from enjoyment and exercising of the rights guaranteed by the law and the constitution. For the Ombudsperson it is absolutely unacceptable that these persons are deprived from exercising their rights and fundamental freedoms which are guaranteed by the law and constitution. In such cases, Ombudsperson reminds again the complete failure of responsible law and order enforcement bodies to act.

It should be noted that dimensions that assassinations have reached, including those of blood feud, request collective action of society, but primarily of state authorities. Accurate law enforcement has indisputable role, mainly by the criminal police, prosecution offices and the courts that are competent, adequately specialized and qualified state bodies as per this issue. Timely reaction of police is necessary in identification and detection of possible conflicts that may results in murders while comprehensive, timely, objective and thorough investigations ought to be conducted by the prosecution. Accurate law enforcement by the courts against the perpetrators will have preventing effects for the other to commit such offences.

As in previous reports the Ombudsperson repeats his requests for efficient law enforcement, for effective judicial system, for efficient investigation system within a reasonable time frame as well as application of recommendations issued by the Ombudsperson. Till then the judicial system in Kosovo continuous to be in the contradiction with the Constitution, applicable law and the international standards that guarantee this right.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Bytyci, F. (2005, 21. februar). Blood Feuds Revive in Unstable Kosovo. *IWPR*. Tilgjengelig fra <https://iwpr.net/global-voices/blood-feuds-revive-unstable-kosovo> [lastet ned 25. mars 2015]
- Clark, H. (2000). *Civil Resistance in Kosovo*. London: Pluto Press.
- IRB, dvs. Immigration and Refugee Board of Canada (2013, 10. oktober). *Kosovo: Blood Feuds and availability of state protection (2010-September 2013)*. Ottawa: IRB. Tilgjengelig via <http://www.refworld.org/docid/527b53c44.html> [lastet ned 16. mars 2015]

Respons **Kosovo: Blodhevn**

- Kaltcheva, T. (2009). Kosovo's Post-independence Inter-clan Conflict. *HUMSEC Journal Issue 2 2009*, 113-124. Tilgjengelig fra http://www.humsec.eu/cms/fileadmin/user_upload/humsec/Journal/Kaltcheva.pdf [lastet ned 16. mars 2015]
- [Kosovos straffelov] (2012, 20. april). *Criminal Code of the Republic of Kosovo No. 04/L-082*. Pristina: Republic of Kosovo Assembly. Tilgjengelig fra <http://www.assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/Criminal%20Code.pdf> [lastet ned 20. mars 2015]
- Luci, N. (2014). *Seeking Independence: Making Nation, Memory, and Manhood in Kosova*. Ann Arbor, MI: University of Michigan. Tilgjengelig fra http://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/107225/nluci_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y [lastet ned 16. mars 2015]

Rapporten er levert av antropologen Nita Luci i forbindelse med hennes doktorgradsarbeid ved Universitetet i Michigan.

- Mangalakova, T. (2004). *The Kanun in Present-Day Albania, Kosovo, and Montenegro*. Sofia: International Centre for Minority Studies and Intercultural Relations (IMIR). Tilgjengelig fra http://kenner.kprdsb.ca/FOV1-000585DC/RThompson/The_Kanun.pdf [lastet ned 16. mars 2015]
- Ombudsmannen i Kosovo, dvs. Republic of Kosovo. The Ombudsperson Institution (2012). *Eleventh Annual Report 2011*. Pristina: The Ombudsperson Institution. Tilgjengelig fra http://www.ombudspersonkosovo.org/repository/docs/48705_Raporti_2011_ANGLISHT_846107.pdf [lastet ned 16. mars 2015]
- Ombudsmannen i Kosovo. The Ombudsperson Institution (2013). *Twelfth Annual Report 2012. 1 January – 31 December 2012*. Pristina: The Ombudsperson Institution. Tilgjengelig fra http://www.ombudspersonkosovo.org/repository/docs/82549_Raporti_2012-anglisht_-_final_784343.pdf [lastet ned 16. mars 2015]
- Ombudsmannen i Kosovo. The Ombudsperson Institution (2014, 31. mars). *Annual Report 2013 No. 13*. Pristina: The Ombudsperson Institution. Tilgjengelig fra http://www.ombudspersonkosovo.org/repository/docs/Report_2013_-_Eng_666390.pdf [lastet ned 16. mars 2015]
- Partners-Kosova (u.å.). *Case Study: Alternative Dispute Resolution and Blood Feud*. Pristina: Partners Kosova. Tilgjengelig fra <http://www.partnersglobal.org/network/kosovo/Kosovo%20Mediation%20Case%20Study%201.pdf/view> [lastet ned 16. mars 2015]
- Pratt, S. (2013). *Gjakmarrja: Albanian Blood Feuds and Restorative Applications of Traditional Justice*. [s.l.]: University of South Florida. Tilgjengelig fra http://www.academia.edu/4654081/Gjakmarrja_Albanian_Blood_Feuds_and_Restorative_Applications_of_Traditional_Justice [lastet ned 16. mars 2015]

Muntlige kilder

- Center for Social Welfare (CSW) Pristina. Møte i Pristina 25. mars 2014
- Luci, Nita. E-post av 17. desember 2014
- Partners-Kosova. E-post 13. mars 2015

© Landinfo 2015

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.